

Omsorgssvikt

«Hvordan kan de ansatte i barnehagen være med på å skape trygghet hos barn som har blitt utsatt for omsorgssvikt?»

Kristine Jonassen Sletten

Kandidatnummer: 806

**Bacheloroppgave
BHBAC3980**

Ørland, april 2021

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Forord

Etter en lærerik og spennende periode er jeg nå kommet i mål med min bacheloroppgave. Jeg har fått ny kunnskap om hvordan de ansatte i barnehagen bidrar til å skape trygghet hos barn som har blitt utsatt for omsorgssvikt, og hvordan barnehagen og barnevernstjenesten utarbeider et godt samarbeid i disse situasjonene. Som ferdigutdannet barnehagelærer vil jeg ta med meg den nye kunnskapen inn i barnehagehverdagen.

Jeg vil takke alle som har hjulpet og støttet meg i løpet av denne perioden. Først og fremst vil jeg takke mine informanter som dannet en trygg og god forskningsperiode, dette hadde ikke vært mulig uten dere. Jeg vil også takke mine veiledere Elisabeth Walsøe Lehn og Sølvi Ann Fætten som har vært gode veiledere ved Dronning Maud Minne. Takk for gode råd og tilbakemeldinger underveis i prosessen.

Kristine Jonassen Sletten

Ørland, 28.04.2021

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING	4
1.1 Begrunnelse for valg av tema	4
1.2 Problemstillingen.....	4
1.3 Oppgavens struktur.....	5
2. METODE	5
2.1 Valg av metode.....	5
2.2 Valg av informanter.....	6
2.3 Intervjuguide	6
2.4 Gjennomføring av intervju	7
2.5 Analysearbeid.....	7
2.6 Metodekritikk	8
2.7 Etske retningslinjer.....	9
3. TEORETISK GRUNNLAG	9
3.1 Omsorgssvikt og psykisk helse	10
3.1.1 Trygghet og tilknytning.....	11
3.1.2 Trygghetssirkelen	11
3.1.3 Maslows behovspyramide	12
3.2 Konsekvenser av omsorgssvikt	13
3.3 Forebyggende arbeid	13
3.3.1 Tverretattlig samarbeid mellom barnehage og barnevernstjeneste.....	14
3.3.2 Foreldresamarbeid.....	14
3.3.3 Temauker sammen med barna.....	15
3.4 Barnehagens ansvar og oppgaver	15
3.4.1 Kompetanseheving og kompetanseutvikling.....	15
4. PRESENTASJON AV FUNN OG DRØFTING	16
4.1 Gode samtaler og trygge relasjoner	17
4.2 Kvalitetssikring gjennom kompetanseheving og målrettet arbeid.....	19
4.3 Samarbeidet mellom barnehage og barnevernstjenesten.....	21
4.4 Foreldresamarbeid	22
5. AVSLUTNING	24
5.1 Metodisk refleksjon	24
5.2 Avsluttende drøfting.....	24
5.3 Oppsummering/Konklusjon	25
6. REFERANSELISTE	26
7. VEDLEGG	29

7.1 Informasjon og samtykkeskjema	29
7.2 Intervjuguide til barnevernet	31
7.3 Intervjuguide til pedagogisk leder og styrer	32
7.4 Trygghets sirkelen	33
7.5 Maslows behovspyramide	33
7.6 Avtale om publisering	34

1. INNLEDNING

Denne oppgaven retter fokuset mot hvordan de ansatte i barnehagen bidrar til å skape trygghet for barn som er i sårbare situasjoner. Oppgaven handler også om hvordan barnehagepersonalet legger til rette for samtaler med barn som har blitt utsatt for omsorgssvikt og hvilke tiltak som kan settes i gang for avdekking og forebygging av omsorgssvikt. Rammeplan for barnehagen (2017) skriver følgende om personalets oppgave i forhold til omsorgssvikt:

«Gjennom den daglige og nære kontakten med barna er barnehagen i en sentral posisjon til å kunne observere og motta informasjon om barnas omsorgs- og livssituasjon. Personalet skal ha et bevisst forhold til at barn kan være utsatt for omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep, og vite hvordan dette kan forebygges og oppdages.» (s.13).

For eget arbeid med oppgaven har jeg tatt utgangspunkt i sitatet ovenfor. I oppgaven har jeg forsket på hvordan barnehagen og barnevernstjenesten arbeider med trygghet for barn som har blitt utsatt for omsorgssvikt.

1.1 Begrunnelse for valg av tema

I bacheloroppgaven ville jeg forske på tema som jeg føler jeg kunne fått mer kunnskap om gjennom utdanningen på Dronning Mauds Minne. Ved å gå gjennom ulike temaer fra pensum var det temaet omsorgssvikt jeg følte jeg ville sette meg inn i og forske på. For å forske på dette ville jeg intervju de ansatte i barnehagen, men også en barnevernspedagog for å se på samarbeidet mellom profesjonene og få et innblikk i hvordan de jobber med omsorgssvikt. Jeg valgte temaet fordi jeg ønsker å være en mer forberedt barnehagelærer når jeg starter i jobb, og fordi jeg vil støtte og hjelpe de sårbare barna.

1.2 Problemstillingen

Ved valg av problemstilling var jeg veldig opptatt av å se på hvordan de ansatte arbeider sammen for å skape trygghet for barn som har blitt utsatt for omsorgssvikt. I 2017 ble livsmestring og helse en del av barnehagens verdigrunnlag. Rammeplan for barnehagen (2017) skriver blant annet at barnehagen skal bidra til at barna opplever trygghet og utforskning, og at barna får mulighet til å være en del av et fellesskap (s.13). På bakgrunn av at jeg ville forske på hvordan de ansatte i barnehagen skaper trygghet for barn som har blitt utsatt for omsorgssvikt, er problemstillingen følgende:

«Hvordan kan de ansatte i barnehagen være med på å skape trygghet hos barn som har blitt utsatt for omsorgssvikt?»

Jeg har samlet inn data til oppgaven ved å ta i bruk den kvalitative metoden med intervju. Ved å benytte relevant teori til oppgaven vil jeg drøfte datamaterialet knyttet til problemstillingen. For å få til gode drøftinger har valgt å ta i bruk teori om omsorgssvikt, psykisk helse, trygghet, tilknytning, konsekvenser av omsorgssvikt, forebyggende arbeid, tverretatlig samarbeid, kompetanseutvikling og foreldresamarbeid. I denne oppgaven håper jeg du får en større forståelse over hva omsorgssvikt er og hvordan de ansatte i barnehagen og barnevernstjenesten bidrar til å skape trygghet hos barn som har blitt utsatt for omsorgssvikt.

1.3 Oppgavens struktur

Først vil jeg presentere forskningsmetoden jeg har valgt i oppgaven og hvorfor. Jeg vil beskrive valg av informanter, intervjuguide og gjennomføring av intervju, analysearbeid, metodekritikk og etiske retningslinjer. Deretter vil jeg ta for meg det teoretiske grunnlaget for oppgaven. I teorikapittelet vil jeg blant annet trekke frem teori om temaene som omhandler omsorgssvikt, trygghet, tilknytning, kompetanseutvikling, tverretatlig samarbeid og foreldresamarbeid. Videre i oppgaven blir funn og drøftingsdelen presentert. Her vil jeg presentere de viktigste funnene som er basert på intervju med to forskjellige profesjoner, barnehage og barnevern. Jeg skal drøfte datamaterialet opp mot relevant teori i lys av problemstillingen.

2. METODE

2.1 Valg av metode

For å få hjelp til å samle inn data, undersøke og få informasjon tar man i bruk verktøyet metode (Dalland, 2018, s.52). Det finnes både kvantitative og kvalitative metoder. Den største forskjellen mellom metodene er hvordan dataen samles inn og analyseres. En kvantitativ metode retter fokuset mot å ta i bruk enheter som er målbare, mens den kvalitative metoden har som hensikt å finne erfaringer og meninger som ikke lar seg måle (s.52). For å tilegne seg informasjon om sosial virkelighet og løse hvordan denne informasjonen analyseres, tar en i bruk samfunnsvitenskapelig metode. Empirisk forskning omhandler å tolke, analysere og samle inn data (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2016, s.4).

Basert på problemstillingen min valgte jeg den kvalitative forskningsmetoden intervju. Det kvalitative intervjuet er en samtale mellom forsker og informant, som styres av at man både

får ny kunnskap om det aktuelle temaet samtidig som informanten kan ta opp temaer som han eller hun har et ønske å prate om (Thagaard, 2019, s.91). For å forske på hvordan de ansatte i barnehagen arbeider med trygghet hos barn som har blitt utsatt for psykisk omsorgssvikt så jeg det relevant å ha et intervju med pedagogisk leder, et med styrer i barnehage og et intervju med en barnevernspedagog.

2.2 Valg av informanter

For å få kunnskap om hvordan de ansatte i barnehagen jobber med trygghet hos barn som har blitt utsatt for omsorgssvikt bestemte jeg meg for å velge informanter som har mye kunnskap om teamet. Jeg ville derfor komme i kontakt med en pedagogisk leder som har mye informasjon om barna på avdelingen, i tillegg til en styrer i barnehage som også sitter på mye kunnskap og erfaringer. Jeg kontaktet begge informantene ved å sende dem en e-post. Til slutt tenkte jeg det var relevant å komme i kontakt med en barnevernspedagog da jeg ønsket å vite noe om hvordan barnevernet jobbet med omsorgssvikt. Jeg fant barnevernspedagogen via en nøkkelperson, som hjalp meg å komme i kontakt med informanten. Strategiske valg handler om at man velger informanter bevisst etter hvilken informasjon man ønsker å få og at man tenker disse personene sitter med den nødvendige kunnskapen (Dalland, 2018, s.74). Målet var å få informasjon fra forskjellige profesjoner slik at jeg fikk et mer detaljert innblikk i temaet.

2.3 Intervjuguide

I forkant av intervjuene utarbeidet jeg en intervjuguide. Jeg leste meg opp på relevant teori og gikk detaljert inn i hva jeg ønsket mer kunnskap om og flere svar på. Dalland (2018) skriver at en intervjuguide er viktig for å holde seg til teamene man ønsker å ta opp, samtidig som man har oversikt over hvilke spørsmål man har jobbet med på forhånd (s.78). Det er viktig å utarbeide åpne spørsmål på forhånd slik at informanten får snakke fritt og dele erfaringer ut fra de spørsmålene man ønsker svar på (s.78).

Jeg ønsket å sammenligne svarene jeg fikk fra den pedagogiske lederen, styreren og barnevernspedagogen. Jeg tok i bruk semistrukturert eller delvis strukturert intervju, som handler om at informantene fikk prate fritt rundt spørsmålene mens jeg noterte underveis (Christoffersen & Johannessen, 2018, s.79). I tillegg jeg skulle få lite informasjon og erfaringer fra informanten hadde jeg noen oppfølgingsspørsmål. Et oppfølgingsspørsmål blir tatt i bruk dersom man vil ha et enda dypere svar og avgrensning av erfaringene fra

informanten (Thagaard, 2019, s.96). Oppfølgingsspørsmålene som jeg tok i bruk var blant annet: «hva tenker du? hvordan opplever du? ...».

2.4 Gjennomføring av intervju

I noen uker før intervjuene sendte jeg intervjuguiden med spørsmålene til informantene slik at de skulle være bedre forberedt og ha tenkt ut gode svar til intervjuet. På grunn av pandemien ble to av intervjuene mine gjort via telefonsamtale - intervjuet med den pedagogiske lederen og intervjuet med barnevernspedagogen. For å starte intervjuene stilte jeg spørsmål som var lettere å svare på, som blant annet utdanningsbakgrunn og lignende. Jeg følte det var viktig å gi informantene bekreftelse på at jeg forsto hva de sa. Det viktigste redskapet man har i møte med andre mennesker er den gode samtalen. Det er viktig å vise respekt og forståelse i samspillet med andre (Dalland, 2018, s.64).

Det er også noen negative sider med telefonintervju. Jeg mistet både kroppsspråk, mimikk og ansiktsuttrykk, som gjorde det vanskelig å se hvordan informantene reagerte på spørsmålene jeg stilte. Gjennom kroppsspråk kan kommentarene være med på å både bli fremhevet og begrenset (Dalland, 2018, s.86). Samtidig ble det lettere for meg å notere, da jeg fikk mulighet til å notere på PC samtidig som jeg hadde samtalen på telefonen. Jeg var ikke redd for å ta tiden jeg trengte til å notere, og dette gjorde til at informantene kom med flere erfaringer og eksempler. Dalland (2018) skriver at det er viktig å ta den tiden man trenger og be informantene gjenta dersom det er behov for det (s.85).

Det siste intervjuet jeg gjennomførte var med en styrer i en barnehage. Dette intervjuet ble gjennomført ved at jeg fysisk dro til barnehagen og gjennomførte intervjuet på kontoret til styreren. Jeg ble positivt mottatt, og for min del var stemningen i intervjuet nysgjerrig og forklarende. Når man gjennomfører intervju er det viktig å legge til rette for at informanten føler han/hun kan snakke fritt og åpent om det aktuelle temaet (Dalland, 2018, s.84). I alle intervjuene mine var jeg nysgjerrig, interessert og ga oppmuntrende respons til informantene. Jeg tok i bruk prober, der jeg blant annet nikket underveis i intervjuet, løftet blikket ofte, svarte med korte setninger for å bekrefte at jeg fikk med meg det informanten fortalte og for å vise interesse (Thagaard, 2019, s.96). Jeg føler at alle informantene har vært engasjert i å fortelle og dele sine erfaringer i det aktuelle temaet.

2.5 Analysearbeid

Etter at intervjuene var gjennomført, gjorde jeg om intervjuet til en sammenhengende tekst. Jeg trakk frem det viktigste i datamaterialet mitt og fikk frem detaljene som informantene

fremhevde. I analysearbeidet påpeker Thagaard (2019) to ulike faser. Den første fasen omhandler opparbeidelsen av forståelse for datamaterialet, og at vi kan reflektere over innholdet. Den andre fasen handler om at vi trekker frem de viktigste detaljene i datamaterialet, og tar i bruk dette i prosjektet (s.151). Problemstillingen min trekker frem hvordan de ansatte i barnehagen jobber med omsorgssvikt, samtidig er jeg opptatt av samarbeidet mellom barnevernstjenesten og barnehagen. Jeg ville derfor belyse de samme temaene i intervjuene, og sammenligne svarene til slutt. Jeg har valgt en temaanalytisk tilnærming (s.152). En temaanalytisk tilnærming handler om å finne de viktigste detaljene i materialet og danne en forståelse av materialet på et dypere nivå (s.177). Jeg har arbeidet med den temaanalytiske tilnærmingen ved at jeg leste gjennom den sammenhengende teksten flere ganger og tok i bruk mange av de samme spørsmålene i intervjuguiden til både styrer, pedagogisk leder og barnevernspedagog. Jeg ville se på forskjeller og likheter mellom profesjonene, og hvordan de arbeidet med temaet omsorgssvikt. Ved å arbeide med den temaanalytiske tilnærmingen fikk jeg en større forståelse av det informantene ville formidle.

For å sammenligne datamaterialet skrev jeg ut intervjuene og leste gjennom dem flere ganger. Deretter markerte jeg setninger og ord med ulike farger som jeg ville fremheve og som jeg ville trekke frem i oppgaven min. Thagaard (2019) skriver at ved å dele inn datamaterialet inn i kategorier, så vil det bli enklere å få oversikt og fremheve det viktigste (s.155). Ved å skrive ut de transkriberte intervjuene fikk jeg en større oversikt over hva hver enkelt profesjon hadde svart på spørsmålene, samtidig som jeg fikk jobbet mer strukturert og systematisk med datamaterialet mitt.

2.6 Metodekritikk

Troverdighet er et sentralt begrep innenfor kvalitativ forskning (Thagaard, 2019, s.181). For å bekrefte at datamaterialet er troverdig er reliabilitet, validitet og overførbarhet aktuelle begreper. Reliabilitet handler om hvordan forskningens data blir beskyttet eller ivaretatt (s.181). Et eksempel på reliabilitet er at Dronning Mauds Minne Høgskole ikke legger opp til at bacheloroppgaven skal medføre søknad til NSD. Dette betyr at reliabiliteten blir svekket, fordi en ikke kan ta i bruk lydopptak. Validitet handler om hvordan vi tolker det datamaterialet vi har fått (s.181). Det kan være forskjellige oppfatninger om det som blir sagt i et intervju, og derfor valgte jeg å notere ordrett av nesten alt som ble sagt i intervjuene. Dette gjorde innholdet mer troverdig, og førte til at det ble enklere å sammenligne svarene jeg fikk fra informantene. Jeg ville gjerne notere alt, men ettersom det er utfordrende å notere like fort som en snakker ble det vanskelig å få med absolutt alt som ble sagt i intervjuet.

Troverdigheten kan også øke ved at jeg tar i bruk sitater fra informantene i oppgaven. Til slutt har vi overførbarhet. Dette handler om at forståelsen av et prosjekt også kan være betydelig og egnet i andre situasjoner (s.182).

2.7 Etske retningslinjer

I en bacheloroppgave er det viktig å følge de etiske retningslinjene. De etiske retningslinjene omhandler blant annet hvordan man håndterer personopplysninger. Her står både «informert samtykke» og «konfidensialitet» sentralt (Bergsland & Jæger, 2015, s.83).

Informert samtykke betyr at informantene skal få informasjon om at det er frivillig å delta og at man når som helst kan trekke seg fra prosjektet (Bergsland & Jæger, 2015, s.83). I forkant av intervjuene sendte jeg inn et samtykkeskjema slik at informantene fikk lese gjennom og bekrefte at det som sto i skjemaet var greit og noe som de ville delta på. Konfidensialitet handler om at navn og personer skal anonymiseres i oppgaven (s.85). I intervjuene valgte jeg å ta i bruk profesjonstitlene til de forskjellige informantene. Dette gjorde jeg fordi det var lett å skille mellom de ulike rollene da jeg intervjuet en pedagogisk leder, en barnevernspedagog og en styrer i barnehage.

Ettersom jeg ikke valgte å ta i bruk noen form for lydopptak, valgte jeg å notere fortløpende av det som ble sagt i intervjuene. Informasjonen og svarene som de kom med i intervjuene ble sendt tilbake til informantene etter endt intervju slik at de fikk sett gjennom det transkriberte intervjuet.

Videre i oppgaven har jeg valgt å bruke profesjonstitlene til informantene. Jeg har intervjuet pedagogisk leder, styrer i barnehage og barnevernspedagog. Jeg kommer dermed til å bruke disse titlene når jeg skriver videre i oppgaven. Den pedagogiske lederen har jobbet i barnehage i ca. fire år, men har vært pedagogisk leder i kun seks måneder. Styrer har prøvd ut de fleste roller i barnehagen og har jobbet på avdeling i 12/13 år før hen startet som styrer. Dette betyr at det ligger mye erfaring og kompetanse til grunn her. Barnevernspedagogen har arbeidet 18 år i barnevernet, og har en 100% stilling der hen jobber i undersøkelses- og tiltaksteamet, og jobber særskilt med undersøkelser.

3. TEORETISK GRUNNLAG

I teoridelen vil jeg presentere relevant teori med tanke på problemstillingen i oppgaven. Ut fra problemstillingen og temaet vil det være naturlig å trekke frem teori om psykisk helse, omsorgssvikt, trygghet, foreldresamarbeid og tverretattlig samarbeid. Senere i oppgaven vil

jeg også ta i bruk faglitteraturen og knytte denne opp mot mine data og drøfte dette i forhold til problemstillingen.

3.1 Omsorgssvikt og psykisk helse

Hvis et barn ikke får en oppvekst med trygghet, omsorg, beskyttelse og ikke får dekket de fysiske, psykiske og følelsesmessige behovene, kalles det for omsorgssvikt. Når et barn blir utsatt for omsorgssvikt, vil det gå utover barnets helse og utvikling (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2020). Omsorgssvikt kan komme i form av at foreldre har psykiske, sosiale eller økonomiske problemer, men også hvis samlivsbrudd eller tilsvarende oppstår. Omsorgssvikt kan også oppstå når et barn opplever eller har opplevd krig eller barn som ikke får den tryggheten den trenger fordi foreldre vet for lite om hva det innebærer å vise kjærlighet og omsorg (Killèn, 2019, s.16).

Kapittel 1 i Barnevernloven (1992) beskriver noe av lovens formål og virkeområde på følgende måte:

«Loven skal sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid. Loven skal bidra til at barn og unge møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse og at alle barn og unge får gode og trygge oppvekstvilkår» (§ 1-1.Lovens formål).

Det skilles mellom fire typer omsorgssvikt. Det er barn som blir utsatt for fysisk vold, psykisk vold, seksuell vold og omsorgssvikt (Killèn, 2019, s.39). Kempe (1979) definerer omsorgssvikt på følgende måte, «Med omsorgssvikt (maltreatment) forstår vi at foreldre eller de som har omsorgen for barnet påfører det fysisk eller psykisk skade eller forsømmer det så alvorlig at barnets fysiske og/eller psykiske helse og utvikling er i fare» (Killèn, 2019, s.39). Psykisk omsorgssvikt handler blant annet om at et barn ikke får kjærlighet, respekt, psykisk støtte, trygghet og tilhørighet. Fysisk omsorgssvikt handler om at barnet ikke får dekt de fysiske behovene i oppveksten, som blant annet er mangel på et trygt hjem, mangel på klær og dårlig hygiene (Norsk barnelegeforening, 2020). På nettsiden til Redd Barna kan man lese at 1/6 barn har opplevd omsorgssvikt (Reddbarna.no, fakta om vold mot barn).

Et barn kan også bli utsatt for psykiske eller fysiske overgrep, og det skilles mellom to typer svikt i omsorgen (Emilsen, 2018, s.322). Den første typen er *aktiv svikt*, og det omhandler når

et barn blir slått, kjeftet på eller når barnet ikke får dekket de fysiske behovene. Den andre typen er *passiv svikt*. Det handler om at omsorgsgiveren ikke gir den nødvendige omsorgen som barnet trenger. Det kan for eksempel være at barnet ikke får trøst når det er lei seg (s.322). Mangel på god nok omsorg kan påvirke den psykiske helsen negativt. Barnehagen har en stor mulighet og et stort ansvar til å observere, støtte og skape trygghet for barn som har blitt utsatt for omsorgssvikt.

For å danne en god psykisk helse er man avhengig av å ha gode relasjoner med andre. Blant annet vil samspillet et barn har med foreldre, ansatte i barnehagen, slektninger og andre barn ha betydning for at barnets psykiske helse blir utviklet positivt (Drugli & Lekhal, 2018, s.36). Barnehagen har en stor mulighet til å være med på fremme god psykisk helse. Derfor er det viktig at man har kunnskap om psykisk helse og tør å prate høyt om temaet (Helse- og omsorgsdepartementet, 2017). God psykisk helse støtter utviklingen på mange områder i livet. Blant annet vil god psykisk helse bidra til mestring, trygghet og glede. Samtidig vil god psykisk helse danne økt livskvalitet (Drugli, 2018, s.220-221).

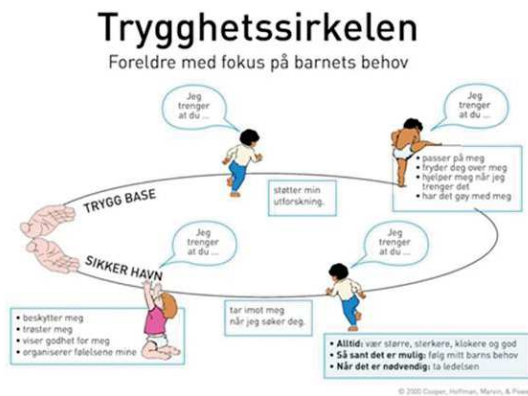
3.1.1 Trygghet og tilknytning

For at et barn skal oppleve mestring og få muligheten til å utvikle seg er det avhengig av trygghet (Glaser, Størksen & Drugli, 2018, s.45). Det å vite at man har omsorgspersoner som er tilgjengelige for deg hele veien er viktig for å skape gode samspill med andre og for at barnet skal vite hvordan man forholder seg til andre mennesker. For at barnet skal få muligheten til å utforske og utfordre seg er det viktig at barnet har omsorgspersoner som gir dem trygghet og oppmerksomhet (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2019). Når barnet har en spesielt nær relasjon til en bestemt person, blir en kalt for en tilknytningsperson. Tilknytningspersonen gir barnet omsorg, trøst og støtte i situasjoner der barnet føler seg usikker eller utfører handlinger som barnet føler er krevende (Glaser, Størksen & Drugli, 2018, s.56). Utviklingen av en trygg tilknytning skjer når barnet har gjort seg erfaringer med at omsorgspersonen er der i disse situasjonene og at omsorgspersonen er blitt en trygg base for barnet (s.58).

3.1.2 Trygghetssirkelen

Powell, Cooper, Hoffmann & Marvin (2015) beskriver trygghetssirkelen (Se vedlegg 4), (COS: Circle of security) i den forstand at et barn er avhengig av at omsorgspersonene gir dem en trygg havn og en trygg base. En trygg havn handler om at foreldre gir barnet trøst og beskyttelse, mens det at barnet har en trygg base omhandler at det er trygt å utforske og deretter komme tilbake til den trygge basen. For at barnet skal utvikle seg og bli selvstendig er

det avhengig av en trygg voksen som legger til rette for at barnet får en trygg havn og en trygg base (s.46). Tilknytningsatferdens funksjon handler om å trøst og beskyttelse, mens utforskningsatferdens funksjon handler om læring og mestring (s.49). Det er viktig å gi barnet føler seg trygg nok slik at det tør å utforske.

Hvis foreldre ikke har fått den omsorgen fra de var små, vil det være vanskelig for dem å kjenne igjen behovene til egne barn. Det kan føre til at barnet ikke får behovet dekket og at barnet ikke får utviklet seg på samme måte som hvis det hadde fått de behovene som et barn trenger i løpet av oppveksten (s.47).

3.1.3 Maslows behovspyramide

Abraham Maslow utarbeidet en modell (Se vedlegg 5) som beskriver menneskers behov i en pyramide, der de grunnleggende behovene kommer først (Hårberg & Liff, 2018). Pyramiden er delt inn i fem ulike trinn. Fra bunn på pyramiden starter de fysiske behovene, deretter behovet for trygghet og sikkerhet, behovet for kjærlighet og tilknytning, behov for anerkjennelse og respekt og behovet for selvrealisering.

De fysiske behovene innebærer blant annet at man har mat, drikke, søvn, en plass å bo og luft. Det neste trinnet som er behovet for trygghet og sikkerhet handler om at man har noen som

stiller opp ved behov og gir støtte, at man har en trygg økonomi og at barn har mulighet til å gå på en sikker skole. Det neste trinnet er behovet for kjærlighet og tilknytning. Dette trinnet handler om at vi mennesker har et behov for sosial kontakt og det å vite at man har noen som er glade i seg. Videre har vi trinnet om behovet for anerkjennelse og respekt. Dette trinnet handler om at man blir respektert for den man er, og at man får anerkjennelse. Det siste og øverste trinnet i pyramiden er behovet for selvrealisering. Dette trinnet er noe man egentlig ikke behøver å ha for å overleve, men det handler om at man får brukt den kunnskapen og de erfaringene man har, samtidig som man når egne drømmer og mål (Hårberg & Liff, 2018).

3.2 Konsekvenser av omsorgssvikt

Det finnes mange konsekvenser når et barn har blitt utsatt for omsorgssvikt. Killèn (2020) nevner blant annet at psykologiske og sosiale konsekvenser er noe som ofte oppstår. Dette kan blant annet handle om at man sliter med å få kontakt med andre barn og man sliter med konsentrasjonen. Det er også noen medisinske konsekvenser som kan oppstå hvis et barn har blitt utsatt for omsorgssvikt, og det er blant annet økt risiko for kreft, slag, sukkersyke og hepatitt (s.234-235).

Killèn (2020) har også tatt i bruk Kendell-Tackett (2002) sin modell på hvordan overgrep vil påvirke helsen negativt (s.235). Den første retningen er adferds veien og handler om forhold som påvirker helsen negativt, det kan for eksempel være rusmiddelbruk, spiseforstyrrelser og søvnvansker. Den andre veien dreier seg om det sosiale, og handler om relasjoner til andre mennesker. Mange som er utsatt for overgrep velger å trekke seg vekk fra andre. Videre kommer den kognitive veien, som omhandler de faktorene som setter spor i livet og som vil påvirke helsen. Den siste veien er den følelsesmessige, som handler om at både depresjoner og post-traumatisk stresslidelse preger den somatiske helsen (s.235).

3.3 Forebyggende arbeid

Rammeplanen (2017) påpeker at barnehagen skal være et trygt sted for barn og et sted der barnas psykiske og fysiske helse skal bli belyst og støttet (s.13). Barnehageansatte har et stort ansvar når det kommer til å skape trygge og gode relasjoner i arbeidet med barn.

Relasjonskompetanse er et begrep som blir brukt i denne forbindelsen. Begrepet omhandler hvordan vi som voksenpersoner i barnehagen legger til rette for å gi barna anerkjennelse og bidra til å støtte barns utvikling (Killèn, 2020, s.130-131). I denne delen av det teoretiske grunnlaget vil jeg se nærmere på hva som kan være forebyggende med tanke på arbeidet med barn som har blitt utsatt for omsorgssvikt.

3.3.1 Tverretatlig samarbeid mellom barnehage og barnevernstjeneste

For at både foreldre og barn skal få den hjelpen de trenger til rett tid, er det viktig med et godt samarbeid. Samarbeid med andre profesjoner er også viktig for at personalet skal føle seg trygge og for at de ansatte i barnehagen skal ha mulighet til å melde ifra (Emilsen, 2020, s.52). For å få til et tett og aktivt samarbeid mellom barnehagen og barnevernet er det viktig med møter som har tydelige mål. For å bli bedre kjent med barnevernstjenesten kan barnehagen invitere dem til både personalmøter og foreldremøter. Det gjør til at både foreldre og ansatte får et inntrykk av hvem barnevernstjenesten er og hva de jobber for og med (s.53).

Som barnehageansatt er det en god mulighet til å observere og dokumentere hvert enkelt barn og barnets livssituasjon. Barnevernloven gir mulighet for at de ansatte i barnehagen får tilbakemelding i meldings, undersøkelses- og behandlingsfasen, noe som har ført til at barnehagen får mulighet til å gi barnet god nok omsorg i prosessen (Killèn, 2020, s.202-203).

Emilsen (2020) skriver at det er kommunen sitt ansvar i å finne ut hvordan profesjonene skal samarbeide for å få til best mulig resultat og de beste løsningene (s.53). Det er viktig å ha felles mål for barnet og avsatte møter slik at profesjonene får kunnskap om hvilke arbeidsoppgaver en har og at de kan samarbeide ut fra det. Hvis foreldrene ikke gir barnet god nok omsorg og den daglige omsorgen blir barnevernstjenesten sitt ansvar, kalles det for omsorgstiltak. Hjelpetiltak handler om at barnevernstjenesten er med på å hjelpe familien eller barnet til å oppnå en positiv endring (s.55).

3.3.2 Foreldresamarbeid

Det å ta i bruk den kunnskapen og kompetansen man har som barnehagelærere i møte med foreldre vil være viktig med tanke på barnets hverdag. Som ansatt i barnehagen tar man faglige vurderinger av situasjoner, der barnets beste ligger til grunn (Killèn, 2020.s.178). Det å kartlegge hvilke behov barnet har og finne ut hva barnet trenger mer hjelp til sammen med foreldre/foresatte er med på å danne grunnlaget for at barnet skal få best mulig utvikling (s.179). Et tett samarbeid mellom barnehage og hjem kan bidra til at foreldre som sliter psykisk vil søke hjelp. De ansatte i barnehagen kan oppmuntre og være gode støttespillere for foreldre/foresatte (Glaser, 2019, s.38). Barnehagen kan også tilby foreldreveiledning og tiltak som er med på å støtte situasjonen. Ved at barnehagen har et tett samarbeid med foreldre vil det kunne bidra til å oppdage de barna som trenger hjelp tidlig (s.39).

3.3.3 Temauker sammen med barna

Temauker er en fin måte å arbeide sammen med barn på om et bestemt tema. I Rammeplan for barnehagen (2017) står det følgende: «Gjennom arbeid med kommunikasjon, språk og tekst skal barnehagen bidra til at barna uttrykker sine følelser, tanker, meninger og erfaringer på ulike måter» (s.30). I temaukene kan man prate om kroppen, hvordan man skal sette ord på og håndtere egne følelser og ikke minst lære barna hva som er greit og ikke. I temauker kan man trekke frem både bøker, sanger, film og andre hjelpemidler som er tilgjengelige for å gi barna forståelse for temaet og hvorfor det er viktig. Som voksen i barnehagen er det viktig å kommunisere og skape gode relasjoner til barna, samtidig som man kan sette seg inn i hvordan barnet har det (Killèn, 2019, s.331). Det er viktig å arbeide med forskjellige temaer i barnehagehverdagen, slik at hvert enkelt barn får muligheten til å kommunisere og uttrykke seg. Det er også viktig at de ansatte i barnehagen legger opp til at hvert enkelt barn forstår det som blir gjort i temaukene. Rollespill mellom de ansatte kan være en fin måte å uttrykke viktige budskap på til barna.

3.4 Barnehagens ansvar og oppgaver

Ifølge rammeplanen for barnehagen (2017) har barnehagen et ansvar for å ivareta relasjonene som dannes. Dette gjelder relasjonen barna imellom, relasjonen mellom pedagog og barn og relasjonen mellom pedagog og foresatt (s.14). Personalet har forskjellige oppgaver. Eier av barnehagen har blant annet ansvaret for at barnehagen jobber ut fra lover og regelverk. Styrer har ansvaret for det administrative, personalet og det pedagogiske arbeidet i barnehagen. Samtidig skal styreren legge opp til at de ansatte får ta i bruk sin kompetanse og at barnehagen samarbeider med andre institusjoner, for eksempel barnevernstjenesten. Den pedagogiske lederen i barnehagen har ansvaret for det pedagogiske arbeidet på avdelingen. For å gjennomføre arbeidet er det viktig med god planlegging, dokumentasjon på arbeidet og vurdering (s.15). Uansett hvilken stilling eller utdanning man har så arbeider man sammen om arbeidsoppgaver i barnehagen, og det er viktig å være bevisst på at man arbeider i team. Styreren har eksterne og interne oppgaver og roller når det kommer til bekymringer for barnets omsorgssituasjon (Emilsen, 2020, s.47).

3.4.1 Kompetanseheving og kompetanseutvikling

For at barna skal få et tilbud av høyest kvalitet er det viktig at barnehagepersonalet har ett stort fokus på kompetanseutvikling. Arbeid med kompetanseutvikling kan blant annet være utviklingsarbeid (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.12). Det er viktig at alle ansatte som arbeider i barnehage vet hvilke signaler et barn kan gi, og dermed vet hva de skal gjøre hvis

det oppstår en bekymring eller at man kjenner at noe er galt. Det er viktig at de ansatte er kjent med hva de skal gjøre og hvem de kan prate med i slike situasjoner (Emilsen, 2020, s.84).

Emilsen & Bratterud (2020) skriver at de riktige valgene som blir tatt i barnehagen skal være basert på den faglige kompetansen man sitter med. Det er alltid viktig å tenke på hva som er barnets beste i de forskjellige situasjonene, og handle ut fra det (s.76). Videre fortsetter hun med å si at en magefølelse er en følelse av at noe er som det ikke burde være. I slike situasjoner vil det være nødvendig å følge litt ekstra godt med (s.77).

Moe & Gotvassli (2020) skriver om områder man burde utvikle høy kvalitet innenfor med tanke på barn som bekymrer. Det første området er rutiner og klare ansvarlinjer. Dette handler om at barnehagen må ha rutiner for hvordan de skal håndtere situasjoner der de er bekymret for et barn. Det kan for eksempel være at barnehagen har en oppdatert beredskapsplan og at de tar i bruk dokumentasjon og observasjon. Det neste området er samarbeid mellom ulike tjenester i kommunen. Dette handler om at de forskjellige profesjonene utarbeider en felles forståelse for arbeidet, slik at man kan samarbeide godt. Videre forklares området om det pedagogiske innholdet og foreldresamarbeid, som omhandler hva man gjør sammen med barna som et av områdene for å forebygge vold, overgrep og krenkelser. I forbindelse med foreldresamarbeidet er det viktig at barnehagen er kjent med hvordan samtaler med foreldre skal foregå når det er bekymring for barnet deres. Kompetansen til de ansatte i barnehagen viktig for å vite hvordan de skal håndtere slike situasjoner. Til slutt er det området om det å ivareta seg selv og medarbeidere under press. Dette området handler om å utvikle kompetanse i arbeidet med bekymring, men også at man kan få lederstøtte i situasjoner der man opplever press (s.83-84).

4. PRESENTASJON AV FUNN OG DRØFTING

Målet med oppgaven er å se hvordan de ansatte i barnehagen arbeider med trygghet hos barn som har blitt utsatt for omsorgssvikt, og problemstillingen er følgende: «Hvordan kan de ansatte i barnehagen være med på å skape trygghet hos barn som har blitt utsatt for omsorgssvikt?». I denne delen av oppgaven skal jeg presentere funnene fra datainnsamlingen i hvert sitt kapittel og drøfte dette opp mot det teoretiske grunnlaget. I mine analyser har jeg kommet frem til fire hovedfunn. Jeg har valgt å rette fokus mot hvordan de ansatte arbeider med den gode samtalen og trygge relasjoner sammen med barn, kvalitetssikring gjennom

kompetanseheving og målrettet arbeid, samarbeid mellom barnehage og barneverntjenesten og til slutt foreldresamarbeid.

4.1 Gode samtaler og trygge relasjoner

Den gode samtalen er avgjørende for at barnet opplever ekstra omsorg og kjærighet og for å sikre trygghet og utvikling. Pedagogisk leder og styrer påpeker at den gode samtalen handler om å hjelpe barna å sette ord på følelser og anerkjenne følelsene i hverdagssituasjoner. Det er viktig å bruke tid på å gi barna begreper som forklarer hva de føler, slik at de kan prate om følelsene og beskrive det som skjer i de bestemte situasjonene. Pedagogisk leder sier følgende, «Jeg tenker det viktigste er å være lydhør og snakke om følelsene i en naturlig sammenheng. Som voksen er det viktig å skape rom og være trygge forbilder som møter barna i det som er vanskelig». I en god samtale med barnet forteller styrer i barnehagen at det er viktig at barnet ikke føler på skyldfølelse. Hen sier det er viktig å være lojal og støttende, samtidig som man ikke overreagerer i disse situasjonene som kan føre til at barnet blir redd eller usikker. Det er viktig å skape gode relasjoner med barn, slik at de føler seg trygge, får lyst til å åpne seg, og får den utviklingen de trenger i løpet av oppveksten. Som Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (2019) skriver så er det viktig at barna har gode omsorgspersoner som gir dem nærhet og trygghet, slik at barnet tør å utforske det som skjer i hverdagen. Videre i intervjuet med styreren ble det lagt vekt på at de ikke var ute etter å spørre ut barna i ettertid, men heller å gi barna ekstra omsorg og kjærighet når et barn er i en sårbar situasjon.

For å få til en god samtale er det viktig med gode relasjoner. Barnevernspedagogen forteller at hen er opptatt av å være åpen og høre hvordan barnet har det. I slike samtaler er det lurt å starte med nøytrale spørsmål for å skape kontakt, og deretter forsøke å komme inn på de sårbare temaene. Den pedagogiske lederen i barnehagen sier at det viktigste er å skape trygge relasjoner, og for å få til dette er det viktig med gode samtaler. Glaser, Størksen & Drugli (2018) skriver det er viktig at barnet får erfaringer om hvordan man skal forholde seg til andre mennesker, og derfor er barnet avhengig av gode tilknytningspersoner (s.56). Barna må være trygge for å kunne lære og utvikle seg. For at barnet skal få muligheten til å utvikle seg er det viktig med en trygg base og en trygg havn. Som Powell, Cooper, Hoffmann & Marvin (2015) beskriver så handler trygghetssirkelen om at man søker nærhet, gir omsorg og at man er nysgjerrig på å utforske forskjellige ting som man føler er trygt (s.48). Som ansatt i barnehagen er det viktig å være gode forbilder, dette kan man gjøre i form av at man spør hvordan både barn og voksne har det når de kommer inn på avdelingen. Noe som også er

veldig viktig å ta opp på avdelingsmøter er hva hvert enkelt barn trenger for å få en best mulig barnehagehverdag.

I intervjuet med barnevernspedagogen kommer det tydelig frem at barnevernstjenesten er opptatt av å høre barnets stemme, og at den skal komme frem i alle faser i en barnevernssak. Barnevernloven skal sikre at alle barn og unge får gode og trygge oppvekstvilkår (§ 1-1. Lovens formål og virkeområde). Barnevernspedagogen poengterer at det kreves mye av barnevernstjenesten å være i tett dialog med barna det omhandler, men at det er en god investering. For å skape trygghet hos de sårbare barna skaper alltid barnevernstjenesten en god relasjon til barna. De gjennomfører samtalene på en nøytral plass, det kan være i barnehagen eller på skolen.

Barnesamtaler er noe alle informantene trekker frem som er verktøy for å få frem barnets stemme. Barnevernspedagogen sier at de er veldig opptatt av å høre barnets stemme og legger til rette for barnesamtaler gjennom hele undersøkelsen i en barnevernssak. Pedagogisk leder sier at barnesamtaler er noe som blir brukt som et konkret verktøy for å prate med barn som har blitt utsatt for omsorgssvikt. Barnevernspedagogen påpeker også hvordan de legger til rette for at de yngste barna skal bli hørt, da de yngste sannsynligvis ikke har utviklet språk som gjør det mulig å gjennomføre barnesamtale. Her blir det gjort observasjoner både i hjemmet og i barnehagen, og det gjennomføres samtaler med foreldre og barnehagepersonalet.

I Rammeplan for barnehagen (2017) blir det lagt tydelig frem at de ansatte i barnehagen skal gi barna mulighet til å kommunisere på ulike måter gjennom både språk og tekst slik at barna får sette ord på følelser, tanker, meninger og erfaringer (s.30). Det er viktig at både de ansatte i barnehagen og de som arbeider i barnevernstjenesten legger til rette for at alle barn i ulike aldre skal bli hørt og lagt merke til. En må legge til rette for at barnet får muligheten til å danne gode og trygge relasjoner til den voksenpersonen som de skal prate med. Hårberg & Liff (2018) beskriver i Maslows behovspyramide på trinn to og tre at alle har et behov for trygghet og sikkerhet. Dette kan være å vite at noen stiller opp ved behov og gir støtte. Man har også et behov for å føle kjærlighet og tilknytning, og føle at man har noen som er glade i seg (Maslows behovspyramide).

Ved å ta i bruk barnesamtaler vil barnet få muligheten til å prate med en voksen barnet har en god relasjon til. Dette vil sannsynligvis føre til at barnet åpner seg og prater om de sårbare temaene og det som er vanskelig å prate om. Som ansatt i barnehagen er det viktig å legge til

rette for at disse barnesamtalene ikke blir skremmende for barnet, men heller at det er noe positivt som barnet har lyst til å være med på. En barnesamtale kan være at man snakker sammen om en bok, at barna får tegne noe de har lyst til å tegne eller at man prater om forskjellige følelser og hjelper barna å sette ord på disse følelsene.

Det er også veldig viktig å tenke på de barna som har utfordringer med å uttrykke seg med det verbale språket. Det finnes mange måter å kommunisere på, blant annet er det mulig å bruke tegn-til-tale og bildekommunikasjon når et barn strever med å uttrykke seg i samspillet med andre barn og voksne. Barnet må da anvende alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK) og det er de voksne i barnehagen sitt ansvar å legge til rette for at hvert enkelt barn får mulighet til å uttrykke seg, uansett alder, utviklingsnivå og hvilke språkferdigheter barnet har. De ansatte i barnehagen kan også ta i bruk rollespill for å formidle viktige budskap til barna. Dette kan være med på at barna får en større forståelse over det bestemte temaet.

For å legge til rette for at barnet opplever omsorg og kjærlighet, og sikre at barnet får trygghet og utvikling er det viktig å skape gode relasjoner. For å skape de gode relasjonene er det viktig å ta seg tid til å lytte til barnet, være oppmerksom og gi barnet nærhet og omsorg. Samtaler i hverdagssituasjoner oppstår hele tiden i barnehagen og det er derfor viktig som barnehageansatt å være en bevisst voksen som legger til rette for at barna kan uttrykke seg. For at barnet skal få mulighet til å uttrykke sine følelser mener jeg at barnesamtaler er et viktig verktøy å benytte i barnehagen. Her kan man bytte på hvilke barn som blir med på barnesamtalene, og dermed vil man lettere kunne hjelpe de sårbare barna. Barnesamtalen vil bli et sted der barna får være med en trygg voksen alene eller sammen med noen andre barn. Hvis det er behov, kan man ha slike barnesamtaler over en lengre periode.

4.2 Kvalitetssikring gjennom kompetanseheving og målrettet arbeid

I intervjuene med pedagogisk leder og styrer i barnehagen ble det tydeliggjort at de begge var opptatt av det psykososiale miljøet i barnehagen. Jeg ville få frem hvordan de jobber med at barn skal føle seg trygge i barnehagen, noe pedagogisk leder beskrev veldig godt, «Barn som er i kjent risiko trenger en barnehage som er en beskyttelsesfaktor for dem. Det er viktig med kompetente voksne som skaper gode rammer for barn i oppvekst og alltid ønsker barnets beste». Som ansatt i barnehagen er det viktig at vi legger til rette for at barnehagen blir et sted der barna føler det er trygt og godt å komme til. For å få til dette er det viktig at de som arbeider i barnehage vet hvilke generelle behov et barn har for å føle trygghet, men også ha kunnskap om hvert enkelt barn sitt behov i barnehagehverdagen. De generelle behovene kan

være at barnet trenger trygge voksne, mat og drikke, hvile, utforskning, lek og læring. Et behov som et enkeltbarn kan ha er for eksempel tilrettelegging av sosial kontakt og å delta i lek med andre barn og voksne.

Ved å arbeide med kompetanseutvikling og kompetanseheving blant de ansatte i barnehagen vil barna få et barnehagetilbud som er av høyest mulig kvalitet (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.12). Det å ha et barnehagetilbud av høyest mulig kvalitet er viktig slik at hvert enkelt barn får den utviklingen det trenger, og slik at de ansatte i barnehagen er bevisste over eventuelle tegn et barn kan gi hvis det er blitt utsatt for omsorgssvikt. I denne sammenhengen vil målrettet arbeid med personalgruppen og barnegruppen være viktig. Det vil være betydelig for barnets hverdag at de ansatte har kunnskap om arbeidet med barn som har blitt utsatt for omsorgssvikt.

Det finnes forskjellige måter å arbeide med kompetanseutvikling og kompetanseheving blant de ansatte. Ett eksempel kan være at de ansatte får delta på foredrag og få presentasjoner om det aktuelle temaet, eller at de får være med på kurs og møter. Som Emilsen (2020) skriver så vil kompetanseutvikling være med på at de ansatte er bevisste på hvem de bør kontakte i en situasjon der barnet står i usikkerhet (s.84). Barnehagen har et stort ansvar i å observere hvert enkelt barn, men det ligger også en stor mulighet i det å arbeide i barnehagen. Som barnehageansatt har man mulighet til å oppdage barn som er i spesielt sårbare situasjoner, og dermed kan man oppdage dette tidlig. Det er derfor viktig å dokumentere dette i form av å skrive loggbok og at man er nøye når man observerer barnet.

Ved å ta i bruk temauker sammen med barna må de ansatte sette seg inn i og vite hvordan de skal ta opp temaene sammen med barna. De ansatte vil dermed få økt kunnskap om temaene. I forbindelse med temaukene vil det være relevant for de ansatte i barnehagen å trekke frem beredskapsplanen som hver barnehage burde ha. I beredskapsplanen vil det være relevant at det står om forebygging, rutiner, øvelser og progresjonsplaner. De ansatte kan gå gjennom beredskapsplanen sammen, og danne et felles grunnlag og forståelse over planen.

Arbeidet med barnegruppen bør være tilpasset de ulike aldersgruppene, slik at barna forstår og får kunnskap om temaene ut fra sin utvikling og forståelse. Det kan blant annet være temaet kroppen, og at man trekker frem bøker og sanger i samlingsstund. De barna som har blitt utsatt for omsorgssvikt er i en veldig sårbar situasjon, og derfor er det viktig at hver ansatt har kunnskap om omsorgssvikt og vet hvordan de kan legge til rette for barnets beste i de ulike situasjonene i barnehagehverdagen.

Gjennom målrettet arbeid og kompetanseutvikling blant de ansatte i barnehagen vil barna få et barnehagetilbud av høyest mulig kvalitet. Barnehagen skal være et sted der barna føler seg trygge og får omsorg. Disse faktorene er viktig for at barnet skal få mulighet til utforskning og utvikling i løpet av oppveksten. Det at barna får kunnskap og erfaringer om ulike tema i barnehagen vil være viktig for hvordan barnet oppfatter og forstår omverdenen. Det er viktig med voksne som har kunnskap om det aktuelle temaet og som vet hvordan man håndterer de ulike situasjonene i barnehagehverdagen. Det kan være hvordan en legger til rette for gode samtaler med barn og foreldre.

4.3 Samarbeidet mellom barnehage og barnevernstjenesten

Barnevernspedagogen forteller at hen har et positivt samarbeid med barnehagen. «Vi har felles barn vi jobber med så det er ofte et godt samarbeid». Hen sier også at det dessverre er sjeldent at barnehagen melder bekymringsmelding til barnevernet når det kommer til omsorgssvikt. Her sier styrer at de er opptatt av å kvalitetssikre seg før de ringer inn til barnevernet, og at det handler om profesjonalitet. Både styrer og pedagogisk leder mener det er for lite samarbeid med barnevernstjenesten, og dette er på grunn av at barnevernet har det veldig travelt. På en annen side forteller både pedagogisk leder og styrer at hvis barnehagen ringer til barnevernet så svarer de som regel, «Jeg føler som styrer at det kunne vært et enda bedre og tettere samarbeid, men føler at de er veldig hjelpsomme». Styrer sier at det ikke noen automatikk i at barnehagen får vite hvordan det går, men ifølge Barnevernloven skal barnehagen bli informert om meldings, undersøkelses- og behandlingsfasen, slik at de får muligheten til å støtte og gi mer omsorg til barnet (Killèn, 2020, s.202-203).

Barnevernspedagogen deltar i et tiltaksteam der de har muligheten til å drøfte og snakke om anonyme saker. Her er målet å få innspill fra andre profesjoner om hvordan man kan håndtere de vanskelige situasjonene i barnehagen, noe som er veldig interessant og nyttig.

Det tverretatlige samarbeidet er viktig for at barn skal få den hjelpen de trenger i rett tid, og for at de ansatte i barnehagen vet hvem de skal ringe og melde ifra til (Emilsen, 2020, s.52-53). For å bli kjent med de andre profesjonene kan man invitere dem til barnehagen der de presenterer seg og snakker kort om sitt arbeid med barn. Dette kan være på foreldremøter, avdelingsmøter eller personalmøter. I de vanskelige situasjonene kan det være mange ansatte som føler de ikke har nok kunnskap om temaet, og dermed ikke tør å melde fra til barnevernet fordi de er usikre på om saken er alvorlig nok. Derfor er det viktig at barnevernet presenterer seg til de ansatte i barnehagen, slik at de kan utvikle et tett og aktivt samarbeid. Det er også

viktig at de ansatte i barnehagen får kjennskap til beredskapsplaner, hvem man skal snakke med hvis det oppstår en dårlig magefølelse og hvem man ringer til.

Profesjonene utfyller hverandre på en måte der de har ganske likt grunnsyn og målsetting. Gjennom et tverretatlig samarbeid kan man bli mer kunnskapsrik, samtidig som man vil forstå andre sine synspunkter gjennom arbeidet. Gjennom hjelpetiltak og omsorgstiltak kan barnevernstjenesten være med på å finne de beste løsningene for barnet (Emilsen, 2020, s.55). I et slikt samarbeid er det derfor viktig at man støtter hverandre, åpner seg og lytter til hverandre. Dette vil danne en felles forståelse for situasjonen, og dermed vil det bli lettere å ta avgjørelser. Det viktigste er å støtte og hjelpe hverandre der barnet er i en sårbar situasjon, men også i det hverdagslige. Både barnevernstjenesten og barnehagen jobber for barnets beste, og derfor er det viktig å oppmuntre hverandre til å prestere i jobben.

Det er viktig med tidlig innsats slik at man har mulighet til å observere om barn er i sårbare situasjoner, og deretter hjelpe og støtte barna. Hvis et barn har blitt utsatt for omsorgssvikt vil det medføre en rekke konsekvenser. Som Killèn (2020) skriver så oppstår ofte psykologiske og sosiale problemer når et barn har blitt utsatt for omsorgssvikt (s.234-235). Konsekvensene kan være at barnet mister evne til å bygge relasjoner, tilknytningsvansker, vanskeligheter med å konsentrere seg og psykiske vansker, for å nevne noen.

Tverretatlig samarbeid vil være viktig for å oppdage barn som er i sårbare situasjoner tidlig. Ved å samarbeide om felles barn blir det enklere å hjelpe barna i disse situasjonene. Konsekvensene er mange når et barn har blitt utsatt for omsorgssvikt, og med et godt samarbeid vil barna få gode samtaler med voksne som de er trygge på, samtidig får de en trygg hverdag der både barnevernstjenesten og barnehagen er der og støtter barnet. Det at de voksne forklarer til barna hva som skal skje og hvorfor vil være med på å trygge barnet i de sårbare situasjonene.

4.4 Foreldresamarbeid

I intervjuet sier styrer at hen er opptatt av at forholdet mellom de ansatte på avdeling og foreldre ikke skal bli ødelagt. Styrer sier følgende,

«Etterarbeidet kan være litt vanskelig for oss barnehageansatte, blant annet fordi det kan forekomme tillitsbrudd til foreldrene. Vi tilbyr foreldreveiledning og samtaler der vi prater med foreldrene om hvordan de skal håndtere de vanskelige situasjonene, og hvordan de skal legge til rette for at det blir best mulig for barnet».

I de vanskeligste samtalene er styrer ofte med, eller tar samtalen selv. Dette kan både være positivt og negativt med tanke på foreldrene. På den ene siden kan det være greit for foreldre å få en samtale med en av de ansatte som arbeider på avdeling ettersom dette er noen de er godt kjent med og som de ofte har tillit til. Samtidig kan det være med på å svekke tilliten foreldrene har til den ansatte på avdelingen. På en annen side kan det være vanskeligere for foreldre å få høre at de skal ha en samtale med styrer, da dette kan virke mer alvorlig og skremmende for noen. I situasjoner som dette er det alltid viktig å tenke barnets beste. Barnevernspedagogen forteller følgende,

«Hvis det er alvorlig og svikt som har pågått over en lengre periode ved bruk av vold når det gjelder grensesetting og oppdragelse, skal det vurderes om forholdet må anmeldes til politi. Dette er ikke den beste måten å gjøre det på, med tanke på relasjon mellom barnevernet og foreldrene».

Et tett og aktivt foreldresamarbeid vil være med på å danne best mulig barnehagehverdag for barnet. Ved å ta opp ting på foreldremøter og foreldresamtaler vil foreldrene være bevisste på hvordan barnehagen arbeider, og hva barnehagen arbeider ut fra. For å skape en best mulig utvikling for barnet er det viktig å tenke på hvordan barnet har det hjemme. Det er viktig å være bevisst på at barnet også tilbringer store deler av dagen hjemme. Et tett og aktivt samarbeid vil være med på å forebygge og avdekke omsorgssvikt. Glaser (2019) skriver at foreldre lettere vil søke hjelp, dersom de barnehageansatte oppmuntret og snakker med foreldrene om hvorfor de burde søke psykisk hjelp (s.38). Det er viktig at foreldre selv forstår hvorfor de blir tatt inn til samtaler. Noen foreldre kan bli irritert, opprørt og lei seg. En av barnehagens oppgaver er da å berolige foreldrene og tilby foreldreveiledning for å bevare samarbeidet mellom barnehagen og hjemmet, og for å legge til rette for barnets beste.

Et godt samarbeid med foreldre vil være med på å danne en best mulig hverdag for barna. Foreldresamtaler, foreldremøter og samtaler i å hente og bringesituasjoner vil være med på å styrke forholdet mellom de ansatte og foreldrene i barnehagen. Samarbeidet er viktig med tanke på barnets utvikling og læring. For at et barn skal kunne utvikle seg på best mulig måte er det viktig at de ansatte i barnehagen vet hvordan barnets omsorg- og livssituasjon er og hvordan barnet har det hjemme. Samtidig er det viktig at foreldrene vet hva som er barnets beste og hvordan de legger til rette for barnets utvikling og læring. Det er viktig at de ansatte er åpne og lyttende, slik at foreldre får tillit til de ansatte. Det er viktig å skape en trygg atmosfære i samarbeidet med foreldre/foresatte.

5. AVSLUTNING

I denne delen av oppgaven skal jeg gjøre en metodisk refleksjon. Jeg skal avslutte og oppsummere oppgaven ved å svare på dens problemstilling. I arbeidet med bacheloroppgaven har jeg jobbet for å svare på problemstillingen «Hvordan kan de ansatte i barnehagen være med på å skape trygghet hos barn som har blitt utsatt for omsorgssvikt?». For å svare på problemstillingen intervjuet jeg tre personer innen to forskjellige profesjoner. Mine funn har basert seg på hvordan en pedagogisk leder, styrer og barnevernspedagogen oppfatter arbeidet med trygghet hos sårbare barn i både barnehage og barnevern.

5.1 Metodisk refleksjon

Jeg valgte en kvalitativ forskningsmetode i bacheloroppgaven min. Denne metoden var relevant i forhold til hva jeg ville forske på i oppgaven og hvilket tema jeg ville belyse. Ved å stille informantene åpne spørsmål fikk jeg reflekterte og kunnskapsrike svar. Spørsmålene som ble stilt var i hovedsak de samme, noe som gjorde at jeg lett kunne se på likheter og forskjeller i svarene jeg fikk. Ved hjelp av den kvalitative forskningsmetoden ser man at det er en god metode for å forske på hvordan både ansatte i barnehagen og barnevernet arbeider med trygghet hos barn som er sårbare. Ved å ta i bruk intervju som forskningsmetode har jeg blitt mer bevisst over hvor viktig det er å være lyttende og til stede i samtaler med andre.

5.2 Avsluttende drøfting

I løpet av denne bacheloroppgaven har jeg forsket på hvordan de ansatte i barnehagen arbeider med trygghet hos barn som har blitt utsatt for omsorgssvikt. Gjennom arbeidet med oppgaven blir det tydelig lagt frem hvor viktig det er å legge til rette for gode samtaler med barn, skape gode relasjoner og tilknytning til barna. Det er viktig med nærværende voksne som er til stede her og nå. Ved å være en bevisst voksen vil en kunne observere enkeltbarnet, samtidig som man har mulighet til å forebygge og avdekke omsorgssvikt tidlig. Man vil også kunne observere hvert enkelt barn for å få kjennskap til barnets helse og omsorg- og livssituasjon. Jeg har også sett på at viktigheten av å være trygge omsorgspersoner som legger til rette for at hvert enkelt barn har det best mulig i barnehagen, som vil være essensielt for at barna skal kunne utvikle og utforske. For å gi barna mulighet til å utvikle seg og utforske er det viktig med kompetente voksne som har kunnskap om de aktuelle temaene i barnehagen. De ansatte i barnehagen må arbeide sammen med barn om temaer som kroppen, følelser og samspill. Barna må få erfaringer om hvordan mennesker skal være mot hverandre, og hva som er greit og ikke.

Videre i oppgaven har jeg sett på hvor viktig det er å ha et godt samarbeid mellom barnehagen og hjemmet. Barnehagen vil lettere få oversikt over hvordan barnet har det hjemme og hvordan foreldrene legger til rette for at barnet skal ha det best mulig. Samarbeidet vil være avgjørende for barnets omsorgs- og livssituasjon. Som barnehageansatt er man tett på barna hele dagen, og kan oppdage hvordan barnet har det tidlig. Samarbeidet vil være med på å avdekke og forebygge omsorgssvikt, og det vil være med på å hjelpe barnet til rett tid. Gjennom arbeidet med oppgaven har jeg også fått et innblikk i det tverretatlige samarbeidet mellom barnehage og barnevernstjenesten. Jeg har funnet ut at samarbeidet er viktig for å hjelpe og støtte barn som er i risiko. Barnehagen har et stort ansvar når det kommer til å observere hvert enkelt barn og melde i fra hvis det oppstår en dårlig magefølelse. Deretter håndterer barnevernstjenesten saken og kartlegger hva som må til for barnets beste.

5.3 Oppsummering/Konklusjon

Gjennom arbeidet med bacheloroppgaven har jeg fått større kunnskap om temaet omsorgssvikt. Jeg har fått kunnskap om hvordan personalet samt barnevernet arbeider med å skape trygghet hos barn som er i sårbare situasjoner, og hvordan de legger til rette for at hvert enkelt barn skal bli sett og hørt. Arbeidet med bacheloroppgaven har både vært krevende og lærerikt. Det har vært spennende å se på beredskapsplan og hatt intervju med styrer, pedagogisk leder og barnevernspedagog. Arbeidet har gjort til at jeg har fått mer kunnskap om hvordan profesjonene samarbeider for barnets beste i de sårbare situasjonene. Gjennom arbeidet har jeg også fått svar på at trygghet er et sentralt begrep når det kommer til å legge til rette for barnets utvikling i barnehagen og at trygghet er viktig for at barnet skal føle seg beskyttet og elsket. Barnehage og barnevern har viktige roller når det kommer til å forebygge og avdekke omsorgssvikt. Begge profesjonene har et stort ansvar i å følge med at alle barn har det bra både psykisk, fysisk og sosialt.

6. REFERANSELISTE

Barne- og familiedepartementet. (1992). *Lov om barneverntjenester (Barnevernloven)*. Lastet ned: 29.03.2021. Tilgjengelig fra:

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100?q=omsorgssvikt>

Bergsland, M., D. & Jæger, H. (2015). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Oslo: CAPPELEN DAMM AS.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2020). *Hva er omsorgssvikt?* Lastet ned: 18.03.2021. Tilgjengelig fra: https://bufdir.no/Barnevern/Om_barnevernet/omsorgssvikt/

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2019). *Gi barnet trygghet og vis kjærlighet*. Lastet ned: 22.03.2021. Tilgjengelig fra:

https://bufdir.no/Foreldrehverdag/Gi_barnet_trygghet_og_vis_kjarlighet/

Drugli, M.,B. & Lekhal, R. (2018). *Livsmestring og psykisk helse*. Oslo: CAPPELEN DAMM AKADEMISK.

Dalland, O. (2018). *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Emilsen, K. (2020). *Dørstokkmila. Barnehagens vei fra magefølelse til melding*. Bergen: Fagbokforlaget.

Glaser, V. (2019). *Foreldresamarbeid. Barnehagen i et mangfoldig samfunn*. Oslo: Universitetsforlaget AS.

Glaser, V., Størksen, I. & Drugli, M., B. (2018). *Utvikling, lek og læring i barnehagen. Forskning og praksis*. Bergen: Fagbokforlaget.

Helse- og omsorgsdepartementet. (2017). *Mestre hele livet*. Lastet ned: 22.03.2021.

Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/mestre-hele-livet/id2568354/>

Hårberg, G.B. & Liff, N. (2018). *Maslows behovspyramide*. Lastet ned: 22.03.2021.

Tilgjengelig fra:

<https://ndla.no/en/subject:40/topic:1:195926/topic:1:195927/resource:1:79731?filters=urn%3Afilter%3A8c230faa-c1b1-4c16-b47a-490d8d7247cf&fbclid=IwAR0wNuNhWxRc6YhmTHCTa02lErIaHd57LAs13RJYaDiOZGJo2YnXNxE0dco> Bilde: Hege Puntervill.

Johannessen, A., Tufte, P.A. & Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*.

Killèn, Kari. (2020). *Forebyggende arbeid i barnehagen. Samspill og tilknytning*. Oslo: Kommuneforlaget AS.

Killèn, Kari. (2019). *Sveket I. Risiko og omsorgssvikt – et helseproblem og tverrfaglig ansvar*. Oslo: Kommuneforlaget AS.

Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen*. Oslo: Pedlex.

Kunnskapsdepartementet. (2017). *Kompetanse for fremtidens barnehage*. Lastet ned: 23.03.2021. Tilgjengelig fra:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/437c8d37eb3d48719efcb9d22b99408c/kompetanse-strategi-for-barnehage-2018---2022.pdf>

Norsk barnelegeforening. (2020). *Pediatriveiledere fra Norsk barnelegeforening*:

Helsebiblioteket.no. Lastet ned: 18.03.2021. Tilgjengelig fra:

https://www.helsebiblioteket.no/pediatriveiledere?menuitemkeylev1=5962&menuitemkeylev2=5975&key=267884&fbclid=IwAR1JDcz1fMuLIUFYgmgIP7ySv8LseOVm-RWnizuI5OQTli9IIM92fV_n8aw

Powell, B., Cooper, G., Hoffman, K. & Marvin, B. (2015). *Trygghetssirkelen – en tilknyntingsbasert intervensjon*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Reddbarna. *Fakta om vold mot barn*. Lastet ned: 18.03.2021. Tilgjengelig fra:

<https://www.reddbarna.no/vart-arbeid/barn-i-norge/vold-og-overgrep/vold-mot-barn/vold-fakta-om-vold-mot-barn/>

Thagaard, T. (2019). *Systematikk og innlevelse – En innføring i kvalitative metoder*. Oslo: Fagbokforlaget

7. VEDLEGG

7.1 Informasjon og samtykkeskjema

DronningMaudsMinne

HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Vil du delta i bachelorprosjektet

«Hvordan kan de ansatte i barnehagen være med på å skape trygghet hos barn som har blitt utsatt for omsorgssvikt?»?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et bachelorprosjekt hvor formålet er å rette fokus mot barn som har blitt utsatt for omsorgssvikt og hvordan de ansatte i barnehagen kan jobbe med å skape trygghet hos barn som er sårbare. I dette skrivet gir jeg/vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med prosjektet er å belyse psykisk helse og vise til hvordan voksne kan hjelpe barn som er i sårbare situasjoner. Omsorgssvikt er et tema som er sårbart og derfor er det viktig at vi barnehagelærere kan være med på å forebygge og støtte barn som blir utsatt for dette. Det er disse forskningsspørsmålene jeg skal belyse i bacheloroppgaven min. Det er også viktig at vi voksne snakker åpent, har kunnskap og kompetanse om disse temaene, slik at vi kan videreformidle til barn hva som er rett og galt.

I problemstillingen min retter jeg fokuset mot de ansatte i barnehagen, men jeg vil også skrive noe om hvordan barnevernet arbeider med saker som omsorgssvikt. Problemstillingen min er følgende:

- *«Hvordan kan de ansatte i barnehagen være med på å skape trygghet hos barn som har blitt utsatt for omsorgssvikt?».*

Grunnen til at jeg retter fokuset mot de ansatte i barnehagen er fordi barnet tilbringer store deler av dagen med dem, skaper gode relasjoner og tilknytninger til de ansatte. Likevel tenker jeg det er relevant å få et innblikk i hvordan barnevernet og barnehagen samarbeider om saker som omsorgssvikt.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning er ansvarlig for prosjektet.

Hva innebærer det for deg å delta?

Jeg tenker å ta i bruk den kvalitative forskningsmetoden med intervju i bacheloroppgaven min. Hvis du velger å delta i prosjektet innebærer det at du deltar i et intervju som vil ta ca. 45 minutter. Dette vil skje via en telefonsamtale eller der vi fysisk møtes (det kommer an på koronasituasjonen). Jeg vil stille spørsmål og samtidig notere på ark, da jeg ikke skal ta i bruk noen form for taleopptak eller video. I etterkant av intervjuet vil jeg transkribere det og skrive det om til en tekst. Denne teksten kan jeg sende tilbake til deg som informant slik at du får lest gjennom og godkjent intervjuet, dersom du vil det. Intervjuet inneholder spørsmål om blant annet hvordan dere arbeider og snakker om trygghet og følelser sammen med barn, hvordan dere inkluderer barna og hvilken oppfølging barna får.

Hvis barn deltar, opplys at foreldre kan få høre om prosjektet på forhånd ved å ta kontakt.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg/vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg/vi har fortalt om i dette skrivet. Jeg/vi behandler opplysningene konfidensielt og alle navn anonymiseres.

Prosjektet skal avsluttes 30.04.2021.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig
(Veileder)

Student

Elisabeth Walsøe Lehn (sign)
Exl@dmmh.no

Sølvi Ann Fætten (sign)
Saf@dmmh.no

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet psykisk helse og omsorgssvikt. Jeg samtykker til:

- å delta i (*sett inn aktuell metode, f.eks. intervju, spørreskjema, observasjon*).

Dato:

Siden prosjektet ikke er behandlet av NSD, kan jeg/vi ikke innhente din underskrift. Samtykket blir derfor gitt ved at du krysser av i boksen ovenfor.

7.2 Intervjuguide til barnevernet

Oppstarts spørsmål:

Hvilken utdanningsbakgrunn har du?

Hvor lenge har du jobbet i barnevernet?

Hvilken stilling har du i barneverntjenesten?

Spørsmål 1.

Kan du fortelle om ditt arbeid med barn som har vært utsatt for omsorgssvikt?

Spørsmål 2.

Hva gjør dere i barnevernet for at barnet skal føle seg trygt?

Spørsmål 3.

Hvordan arbeider dere med trygghet hos barn som har blitt utsatt for omsorgssvikt?

Spørsmål 4.

Hvordan legger dere til rette for at barna skal tørre å åpne seg og fortelle?

Oppfølgingsspørsmål:

Hva tenker du er viktig i en slik samtale?

Spørsmål 5.

Hvilken oppfølging har dere av barn som har blitt utsatt for omsorgssvikt?

Spørsmål 6.

Hva må til for at barnet blir tatt fra foreldre/foresatte?

Spørsmål 7.

Hvilke konsekvenser/problemer kan et barn få ved å ha blitt utsatt for omsorgssvikt? Hva kan man gjøre for å forebygge dette?

Spørsmål 8.

Hva tenker du om samarbeid mellom barnevernstjenesten og barnehagen?

7.3 Intervjuguide til pedagogisk leder og styrer

Oppstarts spørsmål:

Hvilken utdanningsbakgrunn har du?

Hvor lenge har du jobbet i barnehage?

Hvilken stilling har du i den barnehagen du arbeider i nå?

Spørsmål 1.

Kan du fortelle om ditt arbeid med barn som har vært utsatt for omsorgssvikt?

Oppfølgingsspørsmål:

Hvordan legger dere til rette for at barn skal føle seg trygge i barnehagen?

Snakker dere ofte sammen med barna om trygghet og følelser? Hvordan?

Hva bør man ta hensyn til i en slik samtale, tenker du?

Spørsmål 3.

Hvilke tanker har du om samarbeidet med barneverntjenesten?

Oppfølgingsspørsmål:

Synes du dere har et tett og aktivt samarbeid med barnevernet?

Er det enkelt å komme i kontakt med barnevernet?

Spørsmål 4.

Hva er viktig i samtale med barn der dere snakker om trygghet og følelser, tenker du?

Spørsmål 5.

Har dere en handlingsplan på denne arbeidsplassen på hvordan dere skal snakke sammen med barn om temaer som vold og omsorgssvikt? I så fall hvilken handlingsplan har dere?

Spørsmål 6.

Hvilke kjennetegn pleier dere å legge merke til som tyder på at barn har blitt utsatt av omsorgssvikt?